

tolerance education in Ukrainian higher education system are defined; essence and meaning of tolerant space organization in higher education institutions for future teachers' tolerance formation are revealed.

Key words: tolerance, future social pedagogue, tolerant personality, pedagogical conditions, tolerant space, personal and professional qualities.

УДК 81□271-057.87:[316.614:39]

Рудкевич Н.І.

МОВА СПІЛКУВАННЯ ЯК ОЗНАКА ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ, ЇЇ ЕТНОСОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ

У статті розглянуто проблему мовного аспекту етнокультурної соціалізованості студентів в умовах вищого навчального закладу. Запропоновано шляхи дослідження мови як складової етнокультурної соціалізованості, її етнічних та соціальних функцій впливу на особистість студента. Визначено особливості впливу форм позанавчальної роботи зі студентами вищого навчального закладу, засобами словесних форм роботи. Розглянуто можливості літературних дебатів, читацьких конференцій, тематичних вечорів та вечорів поезії в процесі етнокультурної соціалізації студентської молоді.

Ключові слова: етнічна соціалізація, етнокультурна соціалізація студентів, мова, літературні дебати, читацькі конференції, тематичні вечори, вечори поезії.

Відродження національної культури й мови як атрибутів державності потребує звернення до споконвічних мовних кодів українського етносу. Проте процеси глобалізації сучасного суспільства часто призводять до того, що люди все менше приділяють уваги живому спілкуванню і цим самим відтісняють його на другий план.

Етнічна приналежність людини визначається, насамперед, мовою, яку вона вважає рідною, і культурою, що стоїть за цією мовою. «Етнічний і мовний розподіл комунікантів, перебуваючи в певних взаємозв'язках, зазвичай, розкривають культурно-мовну компетенцію. У семантичній площині мови відбиваються загальні і специфічні компоненти культури – відповідно універсалії та унікалії, зумовлені етноспецифічними особливостями структури мови» [1, с. 51].

Мова – це складне, багатоієрархічне, живе явище, яке, будучи сталим і консервативним, разом із тим постійно вдосконалюється, розвивається, змінюється. Формування сучасної української мови на основі південнослов'янської лексичної спадщини розгорталося через постійно наростаючу словотворчу тенденцію, характер і спрямованість якої зумовлювалися внутрішніми суспільно-політичними стосунками, а головне міжетнічними іномовними впливами.

Жодна мова не розвивається ізольовано, тому міжмовні контакти – це явище природне і закономірне. Його суть і спрямованість полягають в обопільних взаємовпливах української та інших мов на їхній словниковий склад та загальний розвиток. Внаслідок цього відбувається проникнення елементів однієї мови до іншої, запозичуються слова, словотворчі моделі, синтаксичні конструкції, навіть звуки. Міжмовні контакти можуть відбуватися різними шляхами: як через безпосередні стосунки між носіями мов, так і за посередництвом третіх мов, книжно-літературну творчість, через засоби масової інформації тощо. Головним компонентом цього процесу

виступають мовні запозичення, що представляють собою іншомовні слова, цілком засвоєні певною мовою, тому вони не сприймаються мовцями, як чужорідний елемент і не потребують пояснень щодо їхніх форми і значення.

Мовні контакти і запозичення можуть мати як глобальний характер, що охоплює словниковий склад усього народу, так і локальні впливи, які позначаються на лексиці його окремих частин, наближених до того чи іншого іномовного середовища. Виходячи з цього дану проблему доцільно вивчати у двох площинах: «вертикальній», що відображає мовну взаємодію на різних етапах історичного розвитку, та «горизонтальній», яка показує взаємовпливи української з будь-якою іншою мовою. Такий підхід дозволяє виявляти соціальні та стильові сфери проникнення однієї мови в іншу, ступінь адаптації мовних запозичень тощо.

Свої глибокі чи менш помітні «мітки» на «україномовному стовбурі» залишало багато іноетнічних спільнот, що в різний час перебували на території України. Вже за праслов'янської доби відбулися запозичення із грецької, причому частину з них вона сама перейняла з мов народів давньої Азії, Африки, зокрема давньоєгипетської (верблюд та ін.). Роль живих посередників у «транспортуванні» грецької мови відігравали германські, передусім готські племена, завдяки яким до слов'ян потрапили такі широкоживані слова, як піп, дошка, церква та ін. В той же період і дещо пізніші часи до української лексики могло проникнути багато запозичень із латинської мови (коляда, купувати, осел, котел), а також із германських (князь, король, меч), іранських (топір), семітських мов (лев), китайської мови (книга) тощо.

Говорячи про роль і значущість мови в житті народу та розвитку його культури, М. Рильський наголошував на необхідності бережливого, шанобливого ставлення до неї: «Мова — втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її! Борімося за її красу, за правильність мови, за приступність мови, за багатство мови» [5]. Попри тривалий жорстокий лінгвоцид проти української мови вона була збережена в усній та писемній формах, причому не в спотворено-модернізованому, а в природному чистому вигляді завдяки неперервності мовної традиції українського народу та жертвній праці національної інтелектуальної еліти.

Долі етносу, нації та їхньої мови нерозривно взаємопов'язані. Процеси формування та розвитку народу і його мови настільки тісно взаємопереплетені, що зміна чи зникнення мови часто призводить до зникнення народу або ж спричиняє глибокі трансформації в його етносоціальному та етнокультурному житті.

Вивчення цієї проблеми потребує з'ясування деяких загальнотеоретичних аспектів етнолінгвістичної класифікації. Покладений в її основу генеалогічний принцип дозволяє систематизувати близькі за лексичним фондом і граматичною будовою мови у сім'ї, які далі поділяються на гілки (підсім'ї), а ті — на групи та підгрупи. Така градація зумовлена географічними, соціально-історичними та іншими факторами.

У вітчизняній науковій традиції найбільш прийнятлива етнолінгвістична класифікація, розроблена Дж. Грінбергом, Н. Маккуаном та Е. Сепіром, в основу якої покладені такі критерії, як мовна спорідненість, етнокультурна схожість і територіальна близькість різних спільнот. Вона вирізняє 16 мовних сімей, найбільша серед яких індоєвропейська, що поділяється на 13 мовних груп. Одна з них слов'янська. В мовознавстві існують різні гіпотези, що визначають зміст і стадійність глотогенезу. Формування більшості мовних сімей розпочалося у пізньому палеоліті та мезоліті у зв'язку із розселенням людських спільнот, а подальше розширення ойкумени супроводжувалося їхнім дробленням та виникненням нових діалектів і самостійних мов. Паралельно із цим у ході міжетнічних стосунків відбувався процес мовного запозичення.

Для нашого дослідження було важливо визначити місце етнокультурної соціалізації особистості в структурі загальної соціалізації особистості. Більшість дослідників проблеми (Г. Лозко, М. Махній, О. Татаренко) розглядають етнічну соціалізацію як процес становлення людини – представника певного етносу. Це процес опанування людиною цінностей, настанов, зразків поведінки, що притаманні даному етносу, відтворення нею соціальних зв'язків і соціального досвіду етносу, перетворення цього досвіду на особисте надбання. Поняття «етнічна соціалізація» використовується для визначення процесів розвитку, які призводять до того, що у дітей формується стереотипи поведінки, сприймання, цінності та аттїтуди, що властиві одній з етнічних груп. Дослідження в цій сфері, що проводяться на індивідуальному рівні, сприяють розумінню процесів розвитку, формування «Я-концепції», етнічної самосвідомості. При вивченні складної і надзвичайно важливої теми, пов'язаної з мовою українського етносу, варто звернутися до таких академічних праць: С. Бевзенко, Л. Булаховський, Й. Гердер, П. Гриценко, В. Гумбольдт, Ф. Жилко, В. Іванишин, В. Кононенко, А. Кримський, І. Матвіяс, Г. Півторак, О. Потебня, Я. Радевич-Винницький, В. Русанівський, В. Складенко та ін. [1, с. 115].

Зважаючи на проблему дослідження в контексті мови спілкування, нами були визначено аспекти, які, на нашу думку, є недостатньо вивченими, зокрема: мова спілкування в контексті етнокультурної соціалізованості студентів вищого навчального закладу; етносоціальні функції впливу мови на особистість, зокрема студента; вплив форм позанавчальної роботи зі студентами за допомогою словесних засобів.

Відповідно *метою даної статті* є дослідження мови як складової етнокультурної соціалізованості, її етнічних та соціальних функцій впливу на особистість студента; визначення особливостей впливу форм позанавчальної роботи зі студентами вищого навчального закладу засобами словесних форм роботи.

Питання мови як ознаки етнокультурної соціалізованості все більше привертає до себе увагу вчених та практиків нашої країни. Проблема мови розглядаються педагогами, психологами, соціологами та мовознавцями.

Сутність соціалізації полягає в тому, що в її процесі людина формується як член того суспільства, до якого вона належить. Е. Дюркгейм, котрий одним із перших звернув пильну увагу на проблему соціалізації, підкреслював, що будь-яке суспільство прагне сформувати людину відповідно до наявних у неї певних універсальних, моральних, інтелектуальних і навіть фізичних ідеалів. Природно, що ці ідеали змінюються залежно від історичних традицій, особливостей розвитку і соціального устрою суспільства. Водночас у сучасних умовах соціалізація має багато характеристик, однакових чи більш або менш подібних у різних суспільствах.

Мова є однією з найважливіших та найстабільніших ознак і властивостей етносу, вагомим фактором розвитку і критерієм ідентифікації етногенетичних й етнокультурних процесів. «Мова – явище суспільне, будучи головним способом передачі інформації за допомогою системи спеціально відтворюваних символів, вона розвивалася паралельно зі становленням людини та її культури. Вивчення етнічних проблем часто починається і завершується мовним аспектом, бо саме він дозволяє точніше й глибше з'ясувати комплекс питань, пов'язаних із формуванням різних народів, їхніми спільними і відмінними рисами тощо» [2, с. 47].

Взаємозв'язки між мовою та духовною і матеріальною культурою етносу вивчає етнолінгвістика. Як окремий напрям науки вона почала формуватися в другій половині XVIII — в першій половині XIX ст. Важливу роль у цьому процесі відіграли Й. Гердер і В. Гумбольдт, які визначили «наріжні засади мовного світобачення та принципи поєднання мовознавчих досліджень з історичними, антропологічними,

етнопсихологічними» [3, с. 83].

В європейській та українській суспільно-науковій думці по-різному розуміється значущість мови як ознаки (властивості) етносу.

Погляди однієї групи вчених у загальному вигляді передає думка В. Антоновича, який стверджував, що мова – це лише «зверхня ознака» національності, оскільки остання «охоплює всі функції душі чоловіка» [5].

Спираючись на факти світової історії та погляди багатьох західних діячів, Д. Донцов також доводив, що лише «духовна природа», а не мова чи будь-який інший чинник «єднає юрбу в націю».

Друга група дослідників і мислителів стоїть на засаді, що мова – невід'ємний складник ества індивіда, а тим більше певної спільноти, об'єднаної мовною спорідненістю, бо, зрештою, саме мова найглибше поєднана із людською психікою, зі свідомим та несвідомим.

Вивчення кожної із цих позицій потребує конкретно-історичного підходу, але загальносвітовий етнокультурний процес переконує, що «як універсальна форма людського спілкування, мова виступає головним засобом передачі міжпоколінної інформації, без якої не може існувати етнос як цілісний, самобутній, самодостатній етнокультурний феномен» [4, с. 112].

Структурна специфіка мови формувалася історично, людство ніколи не становило і не становитиме суцільної етнічної єдності, а буде безліччю відокремлених одна від одної етнічних груп, більшості з яких властивий свій різновид мови, відмінної від тих, якими говорять інші спільноти. В процесі етноісторичного розвитку склалося кілька тисяч «великих» і «малих» мов, належних різним типам етнічних спільнот. Мовна картина світу надзвичайно складна. Вчені поки що не можуть дійти спільної думки у визначенні кількості мов: одні стверджують, що їх існує близько 3 тис., інші, вважаючи деякі діалекти за самостійні мови, збільшують їхнє число до 6 тис. Невідповідність загальної кількості мов чисельності існуючих етнічних спільнот зумовлена тим, що одну мову можуть використовувати кілька народів і навпаки: якась спільнота часто говорить кількома мовами.

Важливі характеристики мови як властивості етносу розкриваються через низку понять і категорій. Серед них одне із найважливіших місць посідає поняття рідна мова, під яким розуміємо мову пращурів, мову нації, що пов'язує людину з минулим, сучасним і майбутнім свого народу та його культурним надбанням. У духовній спадщині всіх народів поняття рідна мова розуміється ширше, ніж просто засіб комунікації, йому надається особливого інтимно-емоційного змісту, воно розглядається як важливий засіб і джерело формування національно-патріотичних почуттів, відданості ідеалам нації та високих устремлінь. Саме тому в художній творчості рідна мова поетизується поряд із такими образами, як рідний край, материнська любов, батьківська хата тощо.

У позанавчальній роботі зі студентами можна сприяти етнокультурній соціалізації засобами мови, такими, як: читацькі конференції, вечори поезії, літературні дебати тощо. Доцільно розглянути кожен засіб у автономному світлі.

Читацькі конференції є одним із засобів пропаганди творів художньої та науково-популярної літератури, прищеплення інтересу студентів до читання. Конференція допомагає студентам ознайомитися з творчістю письменників, більш глибоко зрозуміти зміст та образи творів літератури, з'ясувати особливості мови та авторського стилю, прищеплює літературно-естетичні смаки. Види і тематика читацьких конференцій різноманітні.

Вечір поезії є наступним із засобів етнокультурної соціалізації засобам мови в

позанавчальній роботі. Це власне індикатор свідомості студентської молоді, адже відвідують такі вечори ті, кому дійсно цікаво.

Літературні дебати – це рольові інтелектуальні змагання, в яких одна команда аргументовано доводить певну літературну тезу, а інша – опонує їй. Дискусія вимагає змістовної підготовки та відбувається за формалізованими правилами. Літературні дебати стимулюють розвиток критичного мислення у студентів, дозволяють поглиблювати і систематизувати нові знання в області літератури.

Тематичні вечори – займають важливе місце серед форм позанавчальної виховної роботи. Їх проводять на різноманітні теми і присвячують історичним пам'ятним датам. Цінність тематичного вечора в тому, що у підготовці і проведенні його беруть участь студенти. Вони мають нагоду проявити ініціативу, самостійність, ерудованість у доборі теми, запрошенні гостей, оформленні приміщення, підготовці книжкової виставки, номерів художньої самодіяльності, вихованці мають змогу працювати творчо й самостійно.

Виходячи з цього, можна визначити такі етносоціальні функції мови, що відображають її завдання, роль і призначення у суспільному житті [5].

Комунікативна – головна універсальна функція мови, що забезпечує зв'язок як між представниками однієї етнічної групи, такі між різними етнічними спільнотами. Всі інші способи передачі інформації є штучно створеними знаковими символами, бо тією чи іншою мірою похідні від мови, яку всі разом вони не здатні замінити. Мова, яка не використовується у спілкуванні, стає мертвою, етнос, що втрачає свою мову, як правило, зникає чи прирікається на асиміляцію. Утім, комунікація є важливим чинником мовотворення, що протікає внаслідок внутрішніх суспільних змін та під впливом міжетнічних стосунків.

Усі інші етнічні функції мови є тією чи іншою мірою похідними від її комунікативної функції.

Номінативна і гносеологічна функції мови нерозривно взаємопов'язані між собою, що знаходить вираз у формулі: «не назване – не пізнане»; людина дає назву речі, щоб її пізнати. Пізнавальна функція мови активно діє як у філогенезі – розвитку народу як носія певної мови, так і в онтогенезі – розвитку окремої особи, що розуміє світ через засвоєння мови як засобу пізнання свого та інших народів. Забезпечуючи номінування (називання) предметів, процесів, якостей, ознак, мова, водночас, фіксує у свідомості людини, народу не лише буттєву реальність, але й спотворені, ірреальні, помилкові уявлення.

Культуротворча і етнозберігаюча функції мови розкриваються у формулі: «Мова творить народ, а народ – мову». Як запорука збереження чистоти і незнищеності культури етносу, мова виступає важливим чинником, що забезпечує безперервність культурогенезу, нагромадження культурного досвіду, утримання в єдиному духовному полі національної культури представників певного етносу не лише на території його проживання, але й за її межами.

Ідентифікуюча – це одна з найважливіших етнічних функцій мови, що забезпечує вираження етнонаціональної належності особи. Вона номінує й одночасно ідентифікує належну до народу особу (англійця, грека, українця тощо). Забезпечуючи функціонування соціального, культурного, економічного, політичного виявів етнонаціонального організму, мова, таким чином, виступає свого роду «етносоціальним паспортом», в якому відображені всі його основні параметри. З-поміж різних елементів духовної та матеріальної культури етносу мова чи не найбільшою мірою «етнічно маркована», бо вона не лише відтворює окремі сторони життєдіяльності народу, але й виступає однією із найсуттєвіших етнічних ознак. Разом з тим не можна повністю

ототожнювати мовну ознаку (володіння мовою) з етнічною ідентифікацією, зокрема й з українськістю, оскільки людина через різні обставини може й не володіти рідною мовою, але при цьому самоідентифікуватися як українець.

Інтегративна функція мови сприяє консолідації етносу, розділеного державними кордонами, поєднуючи його більшою мірою, ніж соціальна, релігійна, партійно-політична належність чи навіть спільність історії. Регулюючи життєдіяльність народу та посилюючи його прагнення до самозбереження, мова консолідує етнос, націю у часі й просторі, тому духовні поведирі постійно зверталися до неї як до животворного джерела повноцінного розвитку, основи духовного багатства.

Дезінтегративна (розмежувальна) функція мови має як позитивний, так і негативний вплив на етнокультурний розвиток. Нерозуміння одним народом (особою) мови іншого народу може перешкоджати контактам між ними ще більшою мірою, ніж державно-політичні кордони. З іншого боку, мова виступає одним із головних захисних бар'єрів, що, стримуючи змішування етносів, запобігає виникненню «поліетнічних химер», в яких чужі, прийшли ззовні елементи «суть кров зі здорових етносів» (Л. Гумільов). Важливі характеристики мови як властивості етносу розкриваються через низку понять і категорій. Серед них одне із найважливіших місць посідає поняття рідна мова, під яким розуміємо мову пращурів, мову нації, що пов'язує людину з минулим, сучасним і майбутнім свого народу та його культурним надбанням. Саме тому в художній творчості рідна мова поетизується поряд із такими образами, як рідний край, материнська любов, батьківська хата тощо.

Від рідної мови слід відрізнити поняття національна мова, яке попри різні суперечливі тлумачення завжди означає мову як засіб усного та писемного спілкування нації, її єдину літературну мову. Ширшою історичною детермінованістю визначається поняття державна мова. «Якщо в багатонаціональній країні статус державної закріплений за мовою більшості населення, то в такому випадку вона фактично виступає і національною мовою (мовою нації). Стосовно ж українського народу, який протягом багатовікової історії був позбавлений власної державності, зміст цих двох понять не завжди співпадав. Мова української нації не завжди функціонувала як державна, бо витіснялася мовами пануючих державно-політичних утворень, які таким чином домінували в органах управління, закладах освіти та культури» [5, с. 253].

Творячи свою духовну культуру, кожна людина, етнічна спільнота, нація самовиражаються передусім у мові, тому слід дбати про рідну мову як засіб внутрішньої комунікації та консолідації, збереження внутрішньої цілісності, нагромадження знань і плекання культурних цінностей. Кожна спільнота у своєму розвитку повинна сповна використовувати всі названі етносоціальні функції мови. «Нехтування хоча б однією із них зменшує престижність мови, а намагання надолужити цю прогалину призводить до використання чужих мов. Зневага рідномовних обов'язками послаблює живучість і опірність народу» [6, с. 92].

Процес етнокультурної соціалізації студентської молоді варто розглядати в контексті міжпоколінної трансмісії культури етносу й етнокультурного розвитку окремої особи. На виконання цього зорієнтовано механізм стереотипізації, за допомогою якого досвід може передаватись у стандартизованій поведінці (відповідно до тієї чи тієї ситуації) й актуалізації стереотипних словесних комплексів. Дослідження цих проблем допомагає виявити «особливості етнокультурного мислення, специфіку стратегій і тактик поведінки, комунікативну компетенцію, окремі складові взаємодії між мовою, культурою й етнопедагогікою» [7, с. 116].

На сучасному етапі історичного розвитку мова спілкування стає однією з визначальних ознак самоідентифікації особи і народу, що не має нічого спільного з

ідеями етнічної винятковості та національної зарозумілості, які призводять до націоналістичного психозу, посилюючи напруженість як усередині певного суспільства чи конкретної інституції, так і в сфері міжнаціональних стосунків. Узагальнення визначень культурної та етнічної соціалізації дозволило нам розглядати етнокультурну соціалізацію студентів як процес формування здатності до збереження і збагачення національної культури, відтворення традицій, підтримання міжнаціонального спілкування. «Етнокультурна соціалізація студентів – це засвоєння здатності до збереження національної культури, відтворення традицій, підтримка міжнаціонального спілкування і збагачення культур. Зміст етнокультурної соціалізації студентів полягає, насамперед, у вивченні рідної мови. Далі йде засвоєння основ національної культури і використання її на практиці» [7, с. 84].

Таким чином, у поза навчальній роботі вищого навчального закладу є необхідність застосування мовних засобів задля формування етнокультурної соціалізації студентської молоді.

Використана література:

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : [підручн.]. – К., 2008. – 240 с.
2. Горленко В. Етнографічні групи // Українці. Історико-етнографічна монографія у двох книгах. – Кн. 1. – Опішине, 1999.
3. Залізник Л. Л. Проблеми етногенезу українців з позицій сучасної європейської етнології // Магістеріум. – Археологічні судії. – Вип. 6. – К., 2001. – 136 с.
4. Етнос і соціум / Попов Б.В., Піддубний В.А., Шкляр Л.Е., інш., Інститут філософії АН України. – Київ : Наукова думка, 1993 . – 171 с.
5. Нельга О. В. Теорія етносу [Текст] : Курс лекцій: Навч. посібник / О.В. Нельга; Міжнародний фонд «Відродження». - К. : Тандем, 1997. - 368 с.
6. Нельга О. В. Соціологія громадської думки. Курс лекцій : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / О. В. Нельга; Міжнародний Соломонів ун-т. - К. : Видавництво Шейніної О.В., 2008. - 186 с.
7. Стахів М. О. Український комунікативний етикет : [навч.-метод. посіб.] – К. : Знання, 2008. – 245 с.

РУДКЕВИЧ НАТАЛЬЯ ИГОРЕВНА. Язык общения как признак этнокультурной социализации, ее этносоциальные функции.

В статье рассмотрена проблема языкового аспекта этнокультурной социализации студентов в условиях высшего учебного заведения. Предложены пути исследования языка как составляющей этнокультурной социализации, ее этнических и социальных функций влияния на личность студента. Определены особенности влияния форм внеучебной работы со студентами высшего учебного заведения, средствами словесных форм работы. Рассмотрены возможности литературных дебатов, читательских конференций, тематических вечеров и вечеров поэзии в процессе этнокультурной социализации студенческой молодежи.

Ключевые слова: этническая социализация, этнокультурная социализация студентов, язык, литературные дебаты, читательские конференции, тематические вечера, вечера поэзии.

RUDKEVYCH NATALIA. Language spoken as a sign ethno-cultural socialization and ethno-social its function.

In the article the problem of ethno-cultural linguistic aspect socialization students in

higher education. The ways of language as part of ethnocultural socialization its ethnic and social functions impact on the individual student. The influence of forms of extracurricular work with students of the university, by means of verbal forms. The possibilities of literary debates, reading conferences, theme nights and evenings of poetry in the ethnic and cultural socialization of students.

Keywords: ethnic socialization, socialization of students ethno-cultural, language, literary debates, readers' conferences, theme nights, evenings of poetry.

УДК 37.013.42 – 053.6

Сидорчук М.С.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У РОБОТІ З ВИХОВАНЦЯМИ ЗАКЛАДІВ ТИМЧАСОВОГО ПЕРЕБУВАННЯ

У статті визначено особливості використання інтерактивних методів у роботі з вихованцями закладів тимчасового перебування. Визначено, що інтерактивні заняття з вихованцями використовуються з метою сприяння навичкам соціальної адаптації, самореалізації та самоактуалізації, розкриттю лідерського потенціалу проблемної молоді тощо. Зазначено, що інтерактивні заняття можуть включати різні компоненти: адаптаційний, конструктивно-практичний, рефлексивний, емоційно-завершальний. Наведено характеристику принципів, яких важливо дотримуватися під час занять: вміти слухати один одного, говорити по суті, ділитися почуттями, проявляти повагу, закон «нуль-нуль» (про пунктуальність), правило піднятої руки, без оцінок, конфіденційність, правило «стоп». Охарактеризовано ключові напрями роботи з вихованцями у закладах тимчасового перебування та наведено приклади тем для інтерактивних занять за кожним напрямом.

Ключові слова: інтерактивні заняття, вихованці, заклади тимчасового перебування, самореалізація, самоактуалізація, компоненти інтерактивних занять.

Оновлення змісту навчання та виховання, впровадження нових підходів до управління виховним процесом на основі гуманізації та демократизації, пропаганда здорового способу життя залежить від соціального педагога закладу. Адже особливість такої освіти в тому, що знання, які вона дає дітям, виходять за межі шкільних програм, уроків, підручників. Широкий кругозір і практичні навички, компетенції – ось мета, до якої повинні прагнути вихователі, психологи і соціальні педагоги.

При цьому основну увагу педагоги повинні зосереджувати на набутті соціальної компетентності вихованців, закріпленні, збагаченні та поглибленні знань, набутих у процесі навчання, застосуванні їх на практиці, розширенні загального кругозору, формуванні в них наукового світогляду, виробленні вмінь і навичок самоосвіти, розвитку індивідуальних творчих здібностей та нахилів.

Успіху соціально-педагогічної роботи в закладах тимчасового перебування сприяють правильне планування і розумна організація педагогічної діяльності керівника, підвищення професійної компетенції вихователів, постійний пошук ефективних шляхів вирішення педагогічних задач, творчий підхід до організації занять.

Метою даної статті є розкрити особливості використання інтерактивних методів у роботі з вихованцями закладів тимчасового перебування.